

PEYGAMBERİMİZİN ÇOCUK EĞİTİMİNE VERDİĞİ ÖNEM

“Çocukların iman, ibadet vb. eğitimleri üzerinde duran Hz. Peygamber’in, çocukların yaşadıkları toplum içinde sosyalleşebilmeleri için, onlara bazı görevler vermek suretiyle hayata hazırladığı görülmektedir.”

Sevgili Peygamberimiz, çocukları bir şahsiyet olarak kabul eden, onlara verilebilecek değer en yücesini, gösterilebilecek ihtimamın en özelini ve verilecek terbiyenin en güzelini sunan en güzel örnektir. Onun hayatına baktığımızda, çocuklarla birlikte geçirdiği anların, saatlerin ve zamanların, çok özel bir yeri ve anlamı olduğu görülecektir.

O, hem bir öğretmen (muallim) olarak gönderilmiş olması sebebiyle (İbn Mâce, Mukaddime, 17) hem de şefkatli ve merhametli bir kişiliğe sahip bir peygamber olması (Tevbe, 128) yönüyle, gerek kendi çocuklarını ve torunlarını, gerekse aynı zaman dilimini paylaştıkları diğer çocukları son derece nazik ve şefkatli bir şekilde eğitmiş ve en güzel şekliyle terbiye etmiştir.

Çocuğun bedensel gelişimi yanında eğitim-öğretimi, terbiye ve ahlâkı son derece önemlidir. Bu itibarla küçük yaşlardan itibaren çocuğun dinî duygularının gelişimine paralel olarak güzel bir dinî eğitim almasını sağlamak, bu çerçevede ahlâken iyi bir karakter kazanması için ne yapılması gerekiyorsa yapmak, her anne ve babanın görevleri arasındadır.

Nitekim Allah Rasûlü bir hadislerinde, çocuğu dünyaya getirenin, ona bırakabileceği en güzel mirasın, iyi bir terbiye olduğunu (Tirmizi, Birr, 33) ifade etmektedir.

Hz. Peygamber, çocuğu bütün yönleriyle ele alan, sevgiyi, şefkati ve hoşgörüyü onların eğitiminin başına yerleştiren, severek eğiten bir eğitimcidir.

Bir çocuk sevgi, şefkat, yardımlaşma, sadakat, işbirliği, sorumluluk ve güven duygularını ancak yaşayarak öğrenebilir. Çocuklar, Allah Rasûlü’nde bütün güzellikleri en güzel şekliyle görmüşlerdi. O, çocuklarla çok iyi anlaşabilen müstesna bir şahsiyetti.

Rafi b. Amri’l-Gıfari anlatıyor: “Henüz çocuk iken bir hurma ağacı taşlamıştım. Beni Rasûlüllah’a götürdüler. “Hurmayı niçin taşıdın yavrum?” diye sordu. Ben, “Yemek için” deyince Rasûlüllah: “Yavrum bir daha hurmayı taşılama, altına düşenlerden ye” buyurdu. Sonra başımı okşadı. Allah’ım bu yavrunun karnını doyur diyerek dua etti.” (İbn Mâce, Ticaret, 67)

Görüldüğü gibi Peygamberimiz, çocuğu azarlamamış, önce çocuğa sevgi dolu ifadelerle yaklaşım davranışının sebebini sormuş, bunu öğrendikten sonra da alternatif göstererek ona nasıl davranması gerektiği konusunda yol göstermiştir. Bu çok önemli bir terbiye şeklidir.

Hız. Peygamber çocuk eğitiminde, iman ve ibadet esaslarının öğretimi, çocukların Kur'an öğrenmesi ve toplum içinde sosyalleşebilmeleri için onların bazı temel alışkanlıkları kazanması gerektiği gibi konularda önemle durmuştur.

Din duygusunun çok erken yaşlarda belirlediği gerçeği (Beyza Bilgin, İslâm'da Çocuk, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1991, s.160; Mualla Selçuk, Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1990, s. 39 vd.) göz önünde bulundurularak kapasitesine, hazır oluş durumuna ve seviyesinin gerektirdiği konuya göre çocuklara dinî alışkanlıkların küçük yaşlardan itibaren kazandırılması gerekmektedir. İbadetlerin en önemlisi olan namaz konusunda Hız. Peygamber'in, çocukların küçük yaşlardan itibaren bu ibadete alıştırılmasını tavsiye ettiğini görmekteyiz. "Yedi yaşına geldiklerinde çocuklarınıza namaz kılmayı öğretiniz" anlamındaki hadis (Ebû Davûd, Salât, 25; Tirmizi, Mevâkit, 182) erken yaştan itibaren bu ibadete çocukların alıştırılmasını tavsiye etmektedir.

Hız. Peygamber'in çocuklara iman esaslarını öğretirken, iman esaslarını kabule çağırmanın yanında, onları bir yetişkin gibi, dikkatle ve özenle bilgilendirdiği, Allah'a olan bağlılıklarını pekiştirmeye çalıştığı, bir anlamda din eğitiminde bulunduğu görülmektedir. Bu manada on üç yaşına kadar Hız. Peygamber (s.a.s.)'in yanında kalan Abdullah b. Abbas'la aralarında geçen şu konuşma dikkat çekicidir:

"Bir gün Peygamberimiz devesine binmişti, ben de onun terkisindeydim. Bana şöyle buyurdu:

Abdullah! Öncelikle sana şunları söylemek isterim. Genişlik zamanında kendini Allah'a sevdik ki, O da seni sıkıntılı zamanında sevsin. Allah'ın emir ve yasaklarına önem ver ki, Allah da sana önem versin, seni gözet sin. Allah'ın hakkını gözet ki, O'nu yanı başında bulasın. Bir şey istediğin zaman Allah'tan iste. Yardım dilediğinde Allah'tan dile... Şunu bil ki, bütün varlıklar elbirliği ile sana zarar vermek isteseler, Allah'ın takdir ettiğinden başkasını yapamazlar. Kaderi yazan kalemin işi bitmiş, yazılanlar ise kurumuştur. Bilmiş ol ki, Allah'ın yardımı ancak sabredenler içindir ve her zorlukla beraber mutlaka bir kolaylık vardır." (Tirmizi, Kıyamet, 60)

Çocukların iman, ibadet vb. eğitimleri üzerinde duran Hız. Peygamber'in çocukların yaşadıkları toplum içinde sosyalleşebilmeleri için onlara bazı görevler vermek suretiyle hayata hazırladığı görülmektedir.

Hız. Enes'in bildirdiğine göre Hız. Peygamber (s.a.s.); çocuklara ayakkabıları düzeltmek, abdest için su ve leğen hazırlamak, misafirlere içecek dağıtmak, mektup taşımak gibi görevler vermiştir. (Bkz. Buhârî, Cihad, 74, Vudû, 16, Eşribe, 21; Müslim, Taharet, 69-71; Ebu Davud, Edeb, 137; Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/358) Bu görevlerle çocukların sosyal hayatta yerlerini almaları, bilgi ve beceri kazanmaları sağlanmaktadır.

Çocuklara küçük yaşlardan itibaren güçlerinin yetebileceği bazı görevler vermek, hem onları onore etmekte, hem de sosyal hayata hazırlanmalarını temin etmektedir.

Eğitim pedagojisi açısından bakıldığında hiç şüphesiz, çocuklar üzerinde sözlü uyarılardan daha çok örnek davranışlar etkilidir. Çünkü kendisine karşı dürüst davranılan bir çocuk dürüst davranmayı, kendisine yalan söylenen bir çocuk yalan söylemeyi öğrenir. Bu sebeple örnek davranış, en etkili eğitim ve terbiye yöntemidir. Bu açıdan baktığımızda Hız. Peygamber'i kusursuz bir örnek olarak görmekteyiz. Nitekim o, ahlâkî güzellikleri kendi hayatında fiilî olarak uygulayarak güzel bir örnek tablo ortaya koymuştur ki, bu tabloya tanık olan ve bu güzel örneği görerek yetişen çocuk sahabiler, tarihin kaydettiği en mükemmel ahlâka sahip nesli oluşturmuşlardır.

Çocuk iken yaklaşık on yıl kadar Hız. Peygamber'in terbiyesi altında yetişmiş bulunan Hız. Enes'in anlattığına göre, Peygamberimiz, ona yapmaması gerektiği halde yaptığı bir iş için, "Niye bunu böyle yaptın!" veya yapması gerektiği halde yapmadığı bir şey için, "Niye bunu yapmadın!" şeklinde hiçbir sözlü uyarıda bulunmamış, bunun yerine onun model olarak alabileceği mükemmel bir ahlâkî yaşantı ortaya koyarak, onun bu uygulamalı ahlâk eğitimi fiilen elde etmesini sağlamıştır. (Müslim, Fezail, 51)

Bütün bu örnekler Peygamberimizin, çocuklara nasıl davrandığını dolayısıyla da bizim nasıl davranmamız gerektiğini ortaya koymaktadır. Bize düşen; geleceğimizin teminatı olan çocuklarımıza sevgiyle yaklaşmak, onlara örnek davranışlar sergilemek ve onlara karşı görevlerimizi yerine getirmektir.